

PRORAČUN I RAZVOJ OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE

Grubišić, Rebeka

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:433097>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-04**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni prijediplomski studij (Financijski menadžment)

Rebeka Grubišić

PRORAČUN I RAZVOJ OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE

Završni rad

Osijek, 2023.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni prijediplomski studij (Financijski menadžment)

Rebeka Grubišić

PRORAČUN I RAZVOJ OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE

Završni rad

Kolegij: Lokalne financije

JMBAG: 0010235240

e-mail: rgrubisic@efos.hr

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Domagoj Karačić

Osijek, 2023.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics and Business in Osijek
Undergraduate Study (Financial management)

Rebeka Grubišić

Budget and development of Osijek-Baranja County

Final paper

Osijek, 2023.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, NN 119/2022).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Rebeka Grubišić

JMBAG: 0010235240

OIB: 81810899059

e-mail za kontakt: rebekagrubic9@gmail.com

Naziv studija: Prijediplomski sveučilišni studij (Financijski menadžment)

Naslov rada: Proračun i razvoj Osječko-baranjske županije

Mentor/mentorica rada: Izv. prof. dr. sc. Domagoj Karačić

U Osijeku, 2023. godine

Potpis Rebeka Grubišić

Proračun i razvoj Osječko-baranjske županije

SAŽETAK

Kroz vrijeme, stvorila se je potreba za klasificiranjem vrijednosti kojima raspolaže država a sve u svrhu praćenja, analize i olakšane raspodjele prihoda i primitaka te rashoda i izdataka, i to na području države ali isto tako i jedinica lokalne, područne (regionalne) samouprave (JLP(R)S). Stoga je iz tog razloga kreiran proračun koji predstavlja glavni dokument i instrument jedinica vlasti kojim se procjenjuju prihodi i primitci, te utvrđuju rashodi i izdatci te račun financiranja za jednu kalendarsku godinu. U ovom završnom radu, prikazan je i analiziran proračun Osječko-baranjske županije kroz petogodišnje razdoblje, od 2016. do 2020. godine. Važnost proračuna za upravljanje jedinicama lokalne i područne samouprave od izrazito je velikog značaja jer omogućuje izradu plana te projekcije za buduće razdoblje, također na taj način utječe na formiranje politika i ciljeva kako bi se ispunili određeni dugoročni ciljevi. Osječko-baranjska županija, geografski je najveća županija Istočne Hrvatske, donošenje proračuna za samu županiju izrazito je bitno, a samim time i za njezine građane. Razvojnim planom utvrđene su smjernice i ciljevi razvoja županije i njezinih dijelova u određenom razdoblju, te je na takav način omogućeno praćenje razvoja i napretka cijele regionalne jedinice.

Ključne riječi: proračun, strategija, Osječko-baranjska županija, prihodi i primitci, rashodi i izdatci

ABSTRACT

Over time, there has been a need to classify the values at the disposal of the State and all for the purpose of monitoring, analysing and easier distribution of income and receipts and expenditure and expenses, namely local, regional self-government units (JLP(R)S). Therefore, for this reason, a budget which is the main document and instrument of the government unit that assesses the revenue and receipts and identifies expenditure and expenditure and the financing account for one calendar year is created. In this final paper, the budget of the Osijek-Baranja County has been presented and analysed through the five-year period, from 2016 to 2020. The importance of the budget for the management of local and regional self-government units is extremely important, as it enables the creation of a plan and projection for the future period, and also influences the formation of policies and targets in order to fulfill certain long-term objectives. Osijek-Baranja County is geographically the largest county in Eastern Croatia, the implementation of the budget for the county itself is very important and therefore for its citizens. The development plan establishes guidelines and goals for the development of the county and its parts within a given period, and in this way it is possible to monitor the development and progress of the entire regional unit.

Keywords: budget, strategy, Osijek-Baranja County, income and receipts, expenditure and expenses

Sadržaj

SAŽETAK

ABSTRACT

1. UVOD	1
2. Metodologija rada	3
2.1. Struktura rada	3
2.2. Metode istraživanja	4
2.3. Ciljevi i istraživačka pitanja	4
3. Teorijska podloga	6
3.1. Pojmovno određenje proračuna	6
3.2. Tehnike izrade proračuna	8
3.3. Proračunska načela	10
3.4. Proračunski proces JLP(R)S	12
4. Analiza proračuna Osječko-baranjske županije	16
4.1. Struktura regionalne i lokalne samouprave i njihovi strateški dokumenti	17
4.2. Klasifikacija proračuna Osječko-baranjske županije	19
4.3. Prihodi i primitci proračuna	33
4.4. Rashodi i izdatci proračun	35
5. Razvojna strategija Osječko-baranjske županije	37
6. ZAKLJUČAK	38
Literatura	40
Popis tablica	42

1. UVOD

Predmet ovog završnog rada je analiza proračuna Osječko-baranjske županije i njezin razvoj. Analiziraju se iznosi prihoda i primitaka te rashoda i izdataka te utjecaj njihovih promjena na stanovništvo, uvjete stanovanja te gospodarstvo na promatranom području.

Proračun Osječko-baranjske županije predstavlja dokument u kojemu su prikazani izvori sredstava financiranja te načini raspodjele tih sredstava na kategorije koje omogućuju funkcioniranje i održavanje javnih potreba kao što su obrazovanje, zdravstvo, industrija, socijalna zaštita, obrana i sigurnost, zaštita okoliša, usluge unaprijeđena stanovanja i zajednice te mnoge druge. Proračun se može definirati kao pravni i financijski akt, dokument kojeg donose organi vlasti jedinica lokalne i regionalne (područne) uprave i samouprave za razdoblje od jedne proračunske, a najčešće i kalendarske godine.

Proračunom se uređuju ciljevi i strategije lokalnih i regionalnih jedinica. Prikaz je prihoda i primitaka te rashoda i izdataka koji se planiraju i na temelju kojih se izrađuju daljnji planovi manjih područnih jedinica kao što su gradovi, općine i institucije koje predstavljaju proračunske i izvanproračunske korisnike definiranog proračuna. Problemi do kojih može doći ukoliko se na nepravilan način procjenjuju prihodi i primitci te utvrđuju rashodi i izdatci proračuna, razni su, a mnogi od njih direktno utječu na stanovništvo i standard njihova života, stoga je važno da se upravljanje i izrada proračuna donosi na pravilan, definiran način kojim se smanjuje mogućnost pojave proračunske neravnoteže, posebice manjkova koji mogu proizaći iz istoga.

Iako postoje mnoga istraživanja vezana uz analizu proračuna, ovim radom želi se posebice ukazati na funkcijsku klasifikaciji rashoda iz koje je moguće vidjeti koji su se to programi i politike provodile u promatranom razdoblju te koje su to prepreke stajale na putu ostvarivanja proračunske ravnoteže, posebice iz razloga što je Osječko-baranjska županija u promatranom razdoblju ostvarivala većinski gubitke. Pitanja na koja se je nastojalo odgovoriti ovim radom su „Koje su to konkretne mjere dovele do povećanja standarda življenja građana na području Osječko-baranjske županije?“, te „U kojem segmentu nadležnosti županije su utrošeni najveći novčani izdatci tijekom promatranog razdoblja?“.

Svrha ovog završnog rad je analizirati i prikazati proračun Osječko-baranjske županije, tijekom razdoblja od 2016. do 2020. godine, a koja predstavlja geografski najveću ali i najrazvijeniju županiju na području Istočne Hrvatske. Rad je baziran na funkcijskoj klasifikaciji rashoda

proračuna, no sadrži i analizi prihoda i primitaka te rashoda i izdataka samog proračuna. Analiziran je način i visina prikupljanja proračunskih prihoda ali i njihove raspodjele na definirane potrebe i namjene a sve to kroz definirane godine istraživanja. Prate se trendovi rasta i pada vrijednosti pojedinačnih kategorija te razlozi do kojih je došlo do navedenih promjena.

2. Metodologija rada

U ovom dijelu završnog rada opisane su korištene metode istraživanja te sadržaj i struktura rada. Tijekom pisanja završnog rada korištene su različite metode i tehnike istraživanja, a rad se sastoji od šest dijelova

2.1.Struktura rada

Na početku ovog završnog rada definirane su teorijske osnove za razumijevanje samog koncepta i osnovnih pojmova koji se nalaze nadalje u radu te su detaljno objašnjeni, to se ponajprije odnosi na pojam proračuna, njegove sastavnice, gospodarstvo, razvoj te infrastruktura županije, također navedeni su i načini i vrste analiza vrijednosti proračuna korištenih u radu. Nadalje opisane su cjeline samog rada i način na koji je sačinjen. Zatim u dijelu metodologije samog rada definirani su načini na koje su podatci prikupljeni, tehnike njihova prikupljanja i obrade, ali i dolaska do određenih objektivnih spoznaja uz provjeru pretpostavki koje se prihvaćaju ili odbacuju kao činjenice. Osim toga određeni su temeljni ciljevi i istraživačka pitanja rada.

Rad sadrži teorijsku podlogu koja je sačinjena od samog pojmovnog određenja proračuna u kojemu se nalazi pregled prethodnih istraživanja gdje su navedene neke od definicija proračuna i načini gledanja različitih autora na promatranu temu, upravo u tom dijelu moguće je uvidjeti različita shvaćanja samih autora o promatranj temi, osim toga ovaj dio sadrži i podatke temeljene na analizama proračuna različitih gradova koje predstavljaju smjernice za analizu podataka proračuna Osječko-baranjske županije. Potom su u dijelu tehnike izradbe proračuna definirane i razjašnjene i ukazane na glavne razlike između glavnih tehnika izradbe proračuna, a to su proračun po stavkama i proračun po programima, zatim su navedena i definirana načela proračuna na temelju kojih se izrađuje proračun.

Nakon toga, pojašnjen je proračunski proces u lokalnim jedinicama vlasti, njegovi dijelovi i struktura. Istraživački dio sastoji se od horizontalne i vertikalne analize podataka proračuna Osječko-baranjske županije za razdoblje od 2016. do 2022. godine s popratnim tabličnim prikazima i spoznajama do kojih se došlo na temelju istraživanja. U kraju rada, u zaključku, izneseni su generalizirani zaključci cjelokupnog rada te donesene odluke o odbacivanju i/ili prihvaćanju postavljenih hipoteza s početka rada.

2.2. Metode istraživanja

Ovaj rad temelji se na sekundarnim podacima, a za razmatranje proračuna Osječko-baranjske županije, korišteni su podaci sa službenih stranica Ministarstva financija Republike Hrvatske. Za teorijsku podlogu korištena je literatura ponajprije hrvatskih, ali i svjetskih autora s područja javnih i lokalnih financija, Zakon Republike Hrvatske te ostala literatura.

Odabirom adekvatnih metoda dolaženja i obrade podataka određen je predmet istraživanja ovog rada, postavljene su hipoteze te sukladno tome izneseni su rezultati i zaključci proizašli iz istraživanja.

Metode koje su korištene u ovome radu su deskriptivna, upotrebljavana je na samom početku rada u dijelu teorijske podloge, ponajviše u dijelu pojmovnog određenja proračuna ali i samog uvoda kako bi se čitatelju pobliže objasnila i približila tema. Nakon toga u dijelu prethodna istraživanja korištena je induktivna metoda kojom se koristi kako bi se prikupili i proučili podatci na odabranu temu, što je ponajprije omogućilo prikaz povijesne podloge te trendovi razvoja saznanja i teorija o ovoj temi. Osim induktivne metode, u tom dijelu korištena je i povijesna metoda kojom je teorijski analiziran razvoj proračuna Osječko-baranjske županije kroz određeno vremensko razdoblje. Metoda analize korištena je u istraživačkom dijelu rada odnosno analizi proračuna, klasifikaciji proračuna te analizi prihoda i primitaka proračuna Osječko-baranjske županije tijekom razdoblja 2016. do 2020. godine. Ona služi kako bi se raščlanili kompleksni pojmovi i zaključci na jednostavnije segmente, te omogućila analiza pojedinih vrijednosti i sastavnica proračuna, što olakšava uvid u podatke i omogućuje donošenje samostalnih zaključaka o ovoj temi. Naposljetku, u dijelu zaključka korištena je deduktivna metoda, kako bi se spojili i generalizirali podatci korišteni u ovom radu, objasnile činjenice i donijeli zaključci.

2.3. Ciljevi i istraživačka pitanja

Cilj ovog završnog rada je prikazati proračun kao dokument, način njegova donošenja, načela izrade te proračunski proces, a sve u svrhu prikaza razvoja i analize proračuna Osječko-baranjske županije, te donošenja zaključaka o načinju raspolaganja приходima i primitcima u svrhu podmirivanja rashoda i izdatka tijekom petogodišnjeg razdoblja. Na temelju te analize uvidjeti koliko su korištene politike i mjere doprinijele razvoju te županije i povećanju standarda života njezinih građana.

Istraživačka pitanja na koja su dani odgovori ovim radom su primjerice, „Koje su konkretne mjere dovele do povećanja standarda življenja građana na području Osječko-baranjske županije?“, „U kojem segmentu nadležnosti županije su utrošeni najveći novčani izdatci tijekom promatranog razdoblja?“.

3. Teorijska podloga

Ovim dijelom rada, opisana je teorijska podloga koja predstavlja temelj završnog rada. U početku je opisano pojmovno određenje proračuna i njegovih sastavnica, te isto tako, pojmovi prihoda i primitaka te rashoda i izdataka proračuna. Nakon toga, definiran je pojam županije ali i razvitka. Osim opće prihvaćenih definicija u ovome dijelu, dan je i prikaz prethodnih istraživanja, odnosno načini definiranja pojmova prema različitim autorima, kako unutar Republike Hrvatske, tako i izvan nje. Zatim, u dijelu tehnike izrade proračuna, pobliže su objašnjene sve vrste izrade proračuna, navedene njihove prednosti ali i mogući nedostaci. Naposljetku, objašnjen je proračunski proces kroz faze koje mora proći svaki od proračuna.

3.1. Pojmovno određenje proračuna

Kako bi lokalne, regionalne ali i mnoge druge jedinice mogle vršiti analizu i kontrolu raspodjele sredstava, potrebno je na sistematičan način prikazati sve prihode i rashode jedinica lokalne i regionalne uprave i samouprave za proračunsko razdoblje, najčešće jednu kalendarsku godinu. Postupak kojim se donosi proračun definiran je hodogramom aktivnosti te je potrebno ispuniti svaku od aktivnosti kako bi bio donesen na pravilan način. Proračun predlaže izvršno tijelo jedinice, donosi ga predstavničko tijelo glasovima članova predstavničkog tijela. Početak pripreme proračuna za iduću godinu je na kraju tekuće proračunske godine. Njime se određuje smjer u kojemu će se tijekom određenog razdoblja usmjeravati ciljevi i aktivnosti lokalnih i regionalnih jedinica.

„Proračun se može definirati na više načina. Jedna od definicija navodi da je to dokument jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (općina, gradova i županija (JLP(R)S) kojim se procjenjuju prihodi i primitci, utvrđuju rashodi i izdatci te račun financiranja za jednu godinu u skladu sa zakonom“ (Bajo i dr., 2020: 42). No, postoje i drugi načini definiranja proračuna, a sve s obzirom na način gledanja promatranog. Pa tako, „druga definicija kaže da je proračun JLP(R)S plan financijske aktivnosti za određeno vremensko razdoblje, koji uključuje sve planirane aktivnosti za određeno vremensko razdoblje, koji uključuje sve planirane prihode i primitke te rashode i izdatke proračunskog razdoblja“ (Bajo i dr., 2020:42).

Malatestinić (2011), ističe kako proračun jedinica lokalne samouprave obuhvaća planirane aktivnosti, projekte i usluge, procjene raspoloživih javnih prihoda te procjene javnih rashoda neophodnih za financiranje planiranih aktivnosti. Dok za osnovnu funkciju proračuna navodi da je jasno i logično utvrđivanje plana kojim se određuje raspodjela resursa korisnicima tog

proračuna, kako bi se omogućila provedba programa u funkciji pružanja zakonom određenih javnih usluga, odnosno onih funkcija koje pružaju potporu sigurnom, zdravom te ugodnom okruženju lokalne zajednice.

Prihodi se mogu definirati kao sva ekonomska povećanja tijekom promatranog obračunskog razdoblja, oni mogu nastati povećanjem imovine, smanjenjem obveza ili pak povećanjem kapitala. Dije se na prihode od poslovanja odnosno poslovne prihode, u kojima su sadržani prihodi od prodaje robe, proizvoda i usluga te ostali poslovni prihodi, te financijske prihode. Iako mnogi mogu zamijeniti značenje prihoda i dobiti, dobit predstavlja dio prihoda koji ostane poduzeću na raspolaganju nakon što podmiri svoje rashode tijekom vremena.

Prema Žager i dr. (2007:36), prihod se definira kao „povećanje ekonomske koristi tijekom obračunskog razdoblja u obliku priljeva ili povećanja sredstava ili smanjenja obveza, što ima kao posljedicu povećanje glavnice, ali ne ono u svezi s uplatama vlasnika.“ Prihodi su sastavni dio računa dobiti i gubitka te stvaraju se u određenom vremenskom razdoblju“ Belak (2006) navodi kako je prihod priljev novca i novčanih ekvivalenata koji se prima ili potražuje. Nastanak prihoda uvjetuje povećanje glavnice, odnosno “povećanje imovine ili smanjenje obveza ne predstavlja nastanak prihoda dokle god to povećanje imovine ili smanjenje obveza nema za posljedicu povećanje glavnice” (Štefanović, 2007:53). Osim prihoda i primitaka, potrebno je pojasniti i pojam rashoda.

Rashodi podrazumijevaju računovodstvenu kategoriju koja prikazuje sve nastale rashode tijekom određenog vremenskog razdoblja, a s druge strane imaju negativan utjecaj na vrijednost proračuna, odnosno predstavljaju kategorije na koje se raspoređuju sredstva proračuna. Rashodi predstavljaju „smanjenje ekonomske koristi tijekom obračunskog razdoblja u obliku odljeva ili smanjenja sredstava ili povećanje obveza, što ima kao posljedicu smanjenje glavnice, ali ne ono u svezi s uplatama vlasnika“ (Žager i dr., 2007:36). Izdatak predstavlja smanjenje novčanih sredstava, može nastati u trenutku kada i trošak, ili pak prije samog troška, on je odljev novčanih sredstava i ekvivalenata.

3.2. Tehnike izrade proračuna

Proračun je sam po sebi strukturiran dokument u kojemu se nalaze podatci koji trebaju sadržavati određene elemente na temelju kojih se može vršiti procjena proračunske i fiskalne politike jedinica lokalnih i regionalnih samouprava. Prema Bajo i dr. (2020:56), postoje dvije glavne tehnike izradbe proračuna, to su po stavkama i po programima, no osim njih postoji još i izrada proračuna prema ostvarenim učincima

Bajo i dr. (2020:56-57) ističu kako proračun po stavkama prikazuje rashode po organizacijskim i ekonomskim kriterijima. Takav prikaz rashoda po organizacijskim kriterijima znači da se stavke proračunskih rashoda prikazuju po pojedinim korisnicima (organizacijskim jedinicama) te njihovim glavnim odjeljcima. Osnovno obilježje proračuna po stavkama čini oslanjanje na ekonomsku klasifikaciju rashoda, gdje su oni klasificirani na temelju određenih kategorija.

Iz takvog načina prikaza proračuna čitatelju je otežan uvid u utvrđivanje ovlasti u upravljanju samim stavkama proračuna, već se pruža isključivo uvid u izvršavanje proračuna. Iako je ovakav način jedan od jednostavnijih prikaza proračuna, iz njega je teško donijeti zaključke o tome na koji se način raspoređuju sredstva proračuna, što također otežava i ocjenu uspješnosti provedbe određenih politika koje provode jedinice lokalne i regionalne uprave i samouprave. Potrebne su dodatne analize kako bi došlo do određenog sustavnog popisa kojim bi se omogućio jasniji uvid. Kako Bajo i dr. (2020:58) navode, takav proračun daje oskudne informacije stanovništvu (poreznim obveznicima) o samoj misiji, ciljevima i rezultatima aktivnosti koje provode jedinice lokalne i regionalne uprave i samouprave, proračunski i izvanproračunski korisnici. Stoga se upravo takvim načinom prikaza stavki proračuna ne omogućava definiranje i optimiranje samih rashoda, u fokus se stavljaju veličine stavki proračuna, no ne i kvaliteta provedenih politika i utjecaj istih na život stanovnika tog područja. Cilj takve tehnike jest nije bio optimizirati rashode kojima bi se postiglo zadovoljenje potreba na istoj razini, već njihovo maksimiziranje.

Kao rezultat tomu, kako navode Bajo i Jurlina Alibegović (2008:228), s obzirom na zaokupljenost praćenjem izdataka i prikupljanjem prihoda, te usmjerenje na inpute, bez praćenja same efikasnosti i konačnih rezultata proračuna, nije bilo poticaja za kvalitetniji i kreativniji rad kao ni posljedica za loše, odnosno nagrada za dobro obavljanje posla. Takvim pristupom, načelo upravljanja proračunom nije bilo prihvaćeno.

Sikirić i dr. (2015), smatraju kako bi proračun po programima trebao javnosti, predstavničkom i izvršnom tijelu predočiti i prikazati što se planira raditi, kako se koriste proračunska sredstva, te koliko dobro se provode programi. Upravo se u tome uviđa razlika između tehnike izrade proračuna prema stavkama, jer ovakav način nudi prikaz višegodišnjeg aspekta i aktivnosti i pruža uvid u kontinuirani razvoj proračunskih tehnika u nastojanjima da se stvori što kvalitetniji proračunski dokument.

Također još jedna razlika, koju izdvajaju Bajo i Jurlina Alibegović (2008:229), je u tome što tako razvrstani programi pridonose ostvarivanju prepoznatljive skupine ciljeva lokalne jedinice. Takvi programi trebaju prepoznati ciljanu populaciju, definiran proračun, osoblje te druge nužne izvore i jasno određene ciljeve i izlaze. Osim toga, upravo u njima iskazuju se planirani prihodi i primitci te rashodi i izdatci koju su raspoređeni prema njihovim vrstama, pojedinim programima proračunskih korisnika kroz definirano razdoblje u kojemu će se teretiti proračun.

Proračun prema programima jedan je od načina višegodišnjeg planiranja, njime se omogućuje povezivanje više razdoblja i planiranje potreba kroz duži vremenski rok, čime se povećava dosljednost i ostvarivanje većeg i šire definiranog cilja.

„U izradbi proračuna po programima ili po učinku izdatci se klasificiraju po programima i aktivnostima, utvrđuju se operativni ciljevi i pokazatelji učinka svakog programa i aktivnosti. Ako se uspostavlja klasifikacija po programima, programi mogu biti uključeni u prezentaciju trošenja i usklađenu s odgovornostima pojedinih organizacija za upravljanje. Prikazani troškovi trebaju biti usporedivi s troškovima iz prošlih godina“ (Bajo, Jurlina Alibegović, 2008:229).

No, svaki od proračunom određenih programa je cjelina za sebe, te ga treba na takav način i promatrati. Za svaki je potrebno odrediti cjelovit ali i djelomične, odnosno pojedinačne ciljeve. Takvim načinom, olakšava se ocjena provedbe svakog od programa, te se nudi mogućnost ranije detekcije problema, odnosno ciljeva koji nisu zadovoljeni i njihova ranija prilagodba te moguća intervencija.

Proračun po učinku naziva se još i proračunsko planiranje po učinku, a čini ga (Bajo, Jurlina Alibegović, 2008:229):

- klasifikacija transakcija lokalne jedinice po funkcijama i programima sukladno općim ili posebnim političkim ciljevima izvršnog tijela vlasti
- uspostavljanje pokazatelja učinaka za svaki program i aktivnost
- mjerenje troškova tih aktivnosti i isporučenih izlaza.

Takvim načinom, mjere se učinci i procjena efikasnosti programa ili aktivnosti korištenjem određenih pokazatelja uspješnosti čime se omogućuje praćenje godišnje provedbe programa, odnosno rezultata, postizanja općih i posebnih ciljeva. Kako bi takav način bio učinkovit, potrebna je dobra povezanost među aktivnostima i dijelovima proračuna, te raspodjeli uloga svakog od sudionika proračuna.

3.3. Proračunska načela

Proračun predstavlja sustavni prikaz prihoda i primitaka te rashoda izdataka za određeno vremensko razdoblje, no kako bi upravo taj prikaz predstavljao smislenu cjelinu koja je usporediva između različitih razina i područja, kako unutar iste države, tako i na međunarodnoj razini, potrebno je postaviti određena pravila na temelju kojih se izrađuje. Upravo ta pravila, nazivaju se proračunskim načelima.

Načela proračuna prema Ott i dr. (2009:15) predstavljaju načela kojih se moraju pridržavati svi koji se bave proračunom, a to su čela uravnoteženosti, jedne godine, jedinstva i točnosti, univerzalnosti, specifikacije, transparentnosti i dobrog financijskog upravljanja.

Svako od ovi načela vrlo je važno jer omogućava dosljednost, usporedivost ali i potvrdu valjanosti samog dokumenta proračuna. Točnim definiranjem pravila i uvjeta prema kojima se tvori proračun, omogućava se lakši nadzor korištenja i raspolaganja sredstvima proračuna.

Jedno od najvažnijih načela ističe se načelo uravnoteženosti prema kojemu prihodi moraju biti jednaki rashodima, dok država smije trošiti samo onoliko sredstava koliko ih može prikupiti, kako navodi Ott i dr. (2009:15). Iz ove definicije moguće je uočiti temeljni smisao proračuna, te njegovu svrhu. Ukoliko dođe do situacije u kojoj postoji problem s neravnotežom proračuna, lokalne i regionalne jedinice, dužne su nadoknaditi dio prihoda, primjerice zaduživanjem, čime iz toga proizlazi kako se iz samog proračuna može iskoristiti samo onoliko sredstava koja su u njega zapravo pristigla u promatranom razdoblju.

Prema Mijatović i dr. (2012:43), načelo jedne godine, odnosno jednogodišnjosti proračuna zahtijeva da se proračun prilagodi pojedinom financijskom razdoblju, odnosno da se prihodi i rashodi proračuna načelno utvrđuju za jednogodišnje razdoblje (kalendarsku godinu). No kako su lokalne i regionalne jedinice, ali i država sklona različitim nepredviđenim situacijama u kojima se mogu naći, postoji vjerojatnost da se određena sredstva moraju prenijeti u iduću proračunsku godinu, ili pak da određene obveze proizašle iz ove godine postanu rashodi idućeg proračunskog razdoblja, postojala je potreba za razvijanjem višegodišnjeg proračuna. Prema mišljenju Bajec i Jurline Alibegović, „višegodišnje planiranje proračuna obično obuhvaća tri do pet godina. Pod višegodišnjim proračunom podrazumijevaju se izrazi planiranje i predviđanje izdataka. Predviđanje podrazumijeva procjenjivanje budućih proračunskih sredstava i zahtijeva za trošenje, a planiranje pak formuliranje ciljeva i politika „ (Bajec, Jurlina Alibegović, 2008:233).

Načelo univerzalnosti definirano Zakonom o proračunu (NN 15/2015), označava težnju da svi prihodi i primitci te rashodi i izdatci se prikazuju po načelu bruto prikazivanja, odnosno bruto načelu. Prema Mijatović i dr. (2012:43), takav način prikaza prihoda i primitke te rashoda i izdatke prikazuje u njihovoj cjelovitosti, odnosno u punoj veličini, te se ne smiju međusobno povezano prikazivati.

Bađun (2009) smatra kako se transparentnost proračuna može ukratko opisati kao potpuno i pravodobno objavljivanje svih relevantnih fiskalnih informacija na sustavan način, što ujedno predstavlja definiciju koja se najčešće rabi, a kojim se koristi i OECD. Transparentnost je jedno od načela koje bi se trebalo primjenjivati kako u privatnom tako i u javnom sektoru, upravo iz razloga da se način raspolaganja te dolaženja do sredstava proračuna ne bi na neki način dovodili u pitanje, stoga je važno da građani, ali i javnost budu upoznati s načinima donošenja proračuna, njegovom izradom te definiranjem prihoda i primitaka te rashoda i izdataka. Ovo načelo važno je i zbog povjerenja u fiskalnu vlast, te percepcije stanovništva o korištenju i raspolaganju zajedničkim sredstvima, ali i mogućim sprječavanjima loše prakse raspodjele sredstava.

Načelo obračunske jedinice označava potrebu za prikazivanjem prihoda i primitaka te rashoda i izdataka u valuti područja za koje se sastavlja proračun, a sve s ciljem lakše usporedbe. Načelo specifikacije prema Miličić (2021), objašnjava kako svi prihodi i primitci te rashodi i izdatci trebaju biti svrstani u skladu s definiranom ekonomskom klasifikacijom te prema njihovim

izvorima financiranja. Osim toga, načelo dobrog financijskog upravljanja objašnjava kako se sva mjesta izvora proračuna moraju koristiti na ispravan način to jest uz poštivanje svih pravila i načela kojima se postiže efikasnost i ekonomičnost.

3.4. Proračunski proces JLP(R)S

Kako bi lokalne jedinice vlasti mogle provoditi fiskalnu politiku na svom području djelovanja, potrebno je da razmišljaju izvan okvira jedne godine, već da svoje planove prave za dugoročno razdoblje koje stavljaju u svoj fokus. Upravo prema tom razdoblju kroje se politike koje se koriste na definiranom području. Jedan od načina razmišljanja dugoročno jest izrada strategija te postavljanje ciljeva, kako kratkoročnih tako i dugoročnih. „Iako se proračun donosi za jednu godinu programi rashoda traju više godina, a promjena prioriteta fiskalne politike lokalne jedinice moguća je samo unutar kvalitetno organiziranog proračunskog procesa. Proračunski proces jest skup pravila i postupaka kojima se planira, donosi i izvršava proračun, a uključuje stalna pregovaranja tijela lokalnih jedinica, proračunskih korisnika i građana pri donošenju odluke o veličini planiranih prihoda i rashoda u tijeku jedne ili više godina“ (Bajo, Jurlina Alibegović, 2008:238).

Kao i svaki proces, proračunski proces sastoji se od određenih koraka kroz koje je potrebno proći kako bi bio proveden na pravilan način. Različiti autori definiraju proračunski proces i njegove faze. No prema Bratić (2010) postoje tri osnovne faze proračunskog procesa priprema prijedloga proračuna, predlaganje i odobrenje proračuna u parlamentu te izvršenje (provedba, nadzor i kontrola) proračuna.

Bajo i Jurlina Alibegović (2008), ističu kako u proračunskom procesu u lokalnim jedinicama vlasti prvu fazu, planiranje proračuna ovisi o mjerama fiskalne politike vlade, osim toga i o makroekonomskim pokazateljima gospodarskog razvitka za trogodišnje razdoblje o gospodarskim pokazateljima lokalnih jedinica. Upravo ta prva faza, započinje u svibnju tekuće godine i to tako da Vlada izradi smjernice ekonomske i fiskalne politike za trogodišnje razdoblje. Na temelju tih smjernica, svaka od jedinica lokalne i regionalne uprave i samouprave definira vlastite prioritete fiskalne politike, te se izrađuju i upute za izradbu samih proračuna.

Upute Vlade i Ministarstva financija sadržavaju (Bajo, Jurlina Alibegović, 2008:239):

- ekonomske pokazatelje iz smjernica Vlade za trogodišnje razdoblje

- metodologiju izrade proračuna lokalnih jedinica
- metodologiju izrade prijedloga financijskog plana korisnika proračuna
- formulare.

Nakon što su definirani načini i upute za izradu proračuna, dolazi do prijedloga financijskog plana lokalne jedinice (Bajo, Jurlina Albegović, 2008:241-242), a taj prijedlog obuhvaća procjenu prihoda i primitaka, plan rashoda i izdataka, obrazloženje financijskog plana, plan razvojnih programa, plan radnih mjesta te plan nabave dugotrajne imovine. Osim uputa koje izdaje Vlada, potrebno je izraditi i okružnicu za izradbu planova proračuna lokalnih jedinica te upute za izradbu državnog proračuna i proračuna lokalnih jedinica. Nakon što prime smjernice Vlade i upute za izradbu proračuna, poglavarstvo lokalne jedinice, upravno tijelo za financije i proračun lokalne jedinice, donosi upute za izradbu proračuna te ih dostavlja proračunskim korisnicima. Nakon što prime smjernice za izradu proračuna, proračunski korisnici dostavljaju središnjem tijelu za financije lokalne jedinice, zahtjev (financijske planove) za financiranje tekućih i kapitalnih izdataka. Oni se potom analiziraju te po potrebi prilagođavaju s unaprijed utvrđenim prioritetima, ciljevima i strategijama. Nakon tog dijela, slijedi rasprava i prihvaćanje proračuna, tu se ponajprije misli na demokratski način donošenja odluke o raspolaganju financijskim sredstvima jedinica vlasti. Tako donesen prijedlog proračuna prolazi kroz razmatranje odbora i komisija kako bi se zajednički donijela odluka o njegovom prihvaćanju, odnosno odbijanju. Osim toga, poglavarstva i komisije imaju pravo i obvezu prinijeti primjedbe, amandmane ali i prijedloge na koji način se treba eventualno korigirati prijedlog proračuna.

Tako definiran proračun kako navode Bajo i Jurlina Alibegović (2008), potrebno je dostaviti najkasnije do 15. prosinca tekuće godine. Nakon što se donese proračun, potrebno je proračunske korisnike upoznati s dodijeljenim proračunskim sredstvima, a sve u cilju da i oni sami mogu definirati vlastite ciljeve i strategije korištenja dodijeljenih sredstava te dinamiku njihova korištenja. Ukoliko dođe do potrebe da proračunski korisnik preraspodjeli dodijeljena sredstva, to mu se omogućava, no samo uz dozvolu i suglasnost nositelja izvršne vlasti lokalne jedinice. Raspodjela sredstava među pojedinim stavkama izdataka ili između određenih proračunskih korisnika, ali samo do 5%, odnosno, moguće je povećanje jedne stavke za taj iznos, dok se u istom postotku smanjuje iznos druge stavke ili više njih, sve sa ciljem da se postigne proračunska ravnoteža.

Ukoliko dođe do potrebe za izmjenama vrijednosti sastavnica proračuna, provodi se takozvani rebalans, odnosno izmjene proračuna.

Ujević (2014) smatra, da ukoliko dođe do prekoračenja kriterija i kretanje prema prekomjernom proračunskom deficitu, odnosno da rashodi proračuna prevladavaju nad njegovim prihodima i primitcima, što dovodi do problema financiranja normalnog funkcioniranja jedinica, potrebno je posegnuti za određenim načinima i mehanizmima stabilizacije. Tu se ponajprije misli na rebalans proračuna, odnosno postupak pronalaska novih načina financiranja povećanih rashoda, ili preraspodjela sredstava između postojećih programa i korisnika.

Kako je svaki plan podložan promjenama u tijeku njegove realizacije, tako je i sam proračunski proces dinamičan te se prilagođava promjenama koje nastaju u stvarnim okolnostima u odnosu na planirane.

Posljednja faza proračunskog procesa je faza kontrole i dodjele proračunskih sredstava. U toj fazi, kako navode Bajo i Jurlina Alibegović (2008), postoje unaprijed određene osobe za nadgledanje izvršenja proračuna, odnosno nositelji izvršne vlasti ili pak voditelji odjela za proračun i financije lojalne jedinice te voditelji odjela proračunskih korisnika koji se financiraju iz lokalnog proračuna. Njihov zadatak i nadležnost je kontrola i nadzor korištenja sredstava, e utvrđivanje nenamjensko korištenje, odnosno korištenje sredstava proračuna za namjene koje nisu planirane samim proračunom.

„Neutrošena sredstva iz mjesečnog plana izvršavanja proračuna prenose se na iste stavke za sljedeći mjesečni plan izvršenja proračuna. Ako se pojavi potreba za financiranjem određenih javnih izdataka koji se nalaze u mjesečnom planu, oni se financiraju, ali samo uz suglasnost odjela za proračun i financije“ (Bajo, Jurlina Alibegović, 2008:247).

Proces kontrole vrlo je važan korak odnosno faza u proračunskom procesu, upravo iz razloga jer omogućuje da planirano uspoređi s ostvarenim. Kako bi se utvrdila razina ispunjavanja ciljeva i strategija postavljenih proračunom, potrebno je provesti analizu. Sva sredstva koja su korištena iz proračuna, moraju biti potkrepljena točnim, vjerodostojnim ispravama, a upravo je to predmet istraživanja dijela kontrole, koji uz pomoć vjerodostojnih isprava ispituju njihovu valjanost. Taj dio pruža provedbu načela transparentnosti na temelju kojeg se tvori proračun.

Nakon što se provede proces kontrole, podnose se izvješća o izvršenju proračuna, u kojima se nalaze (Bajo i Jurlina Alibegović, 2008:248):

- prikaz ukupnih prihoda i primitaka, rashoda i izdataka
- račun financiranja
- obrazloženje ostvarenja prihoda i primitaka te rashoda i izdataka
- posebni dio proračuna – prikaz prihoda i primitaka te rashoda i izdataka proračunskih korisnika
- obrazloženje makroekonomskih pokazatelja te gospodarske i fiskalne politike u tekućoj proračunskoj godini
- izvješće o zaduživanju i upravljanju dugom
- izvješće o korištenju proračunskih zaliha, zajedno s obrazloženjem
- izvješće o jamstvima danim u proračunskoj godini, zajedno s obrazloženjem
- obrazloženje izvršenja programa.

Te se na temelju danih izvještaja stvara cjelokupna slika o efikasnosti provedenog proračuna.

4. Analiza proračuna Osječko-baranjske županije

Osječko-baranjska županija nalazi se na istoku Republike Hrvatske, jedna je od dvanaest županija, a obuhvaća dio sjeveroistočni dio Hrvatske, u pretežno ravničarskom području oko donjeg toka rijeke Drave, prije njezinog ušća u Dunav. Prostire se na području od Donjeg Miholjca i grada Našica na zapadu, sve do Erduta na istoku, zatim od hrvatsko-mađarske granice na sjeveru do Brodsko-posavske i Vukovarsko-srijemske županije na jugu.

Obuhvaća Baranju na sjeveroistoku, Podravinu i Našički kraj na zapadu te Đakovštinu na jugu. Površina koju zauzima veličine je 4155 km², na kojoj se nalazi 263 naseljena mjesta u kojima prema zadnjem popisu živi 259 481 stanovnik. Kao i svaka jedinica regionalne samouprave, administrativno je podijeljena na gradove i općine. Osječko-baranjska županija sastoji se od 7 gradova, a to su Beli Manastir, Belišće, Donji Miholjac, Đakovo, Našice, Osijek i Valpovo i 35 općina. Grad Osijek predstavlja upravno, industrijsko, akademsko, zdravstveno, sudsko, sportsko i kulturno središte županije, a upravo je on četvrti grad po veličini u Republici Hrvatskoj, te najveći grad u Slavoniji.

Geografska lociranost te geoprometni položaj ove županije, pruža izrazito velike potencijale, pa se tako na ovome prostoru nalazi veliki broj prometne infrastrukture, kako cestovne tako i željezničke kojom povezuje Srednju Europu s Jadranskim morem, ali Južnu Europu sa Zapadnim dijelom. Osim kopnenog prometa, na njezinom području nalaze se rijeke Dunav i Drava, riječna luka Osijek koje zajedno čine dio riječne mreže Europe. Zračni promet zastupljen je Zračnom lukom Osijek, a sveukupnost cestovnog, željezničkog, riječnog i zračnog prometa čini izraziti potencijal za razvijanje ovog kraja kroz prijevoz roba i usluga.

Osim toga, Istok Hrvatske označava područje s povoljnim klimatskim uvjetima te brojnim očuvanim prirodnim resursima, plodnim tlama, što je razlog razvijenosti poljoprivrede na tome području. Proizvodnje koje su razvijene na području Osječko-baranjske županije su ratarska i stočarska, a osim toga razvijeno je i povrtlarstvo, voćarstvo i vinogradarstvo.

Iako je u proteklom razdoblju, za ovo područje bilo karakteristično iseljavanje stanovništva te napuštanje raznih djelatnosti, situacija se postepeno poboljšava, a ponajviše različitim investicijskim ulaganjima, posebice ulaganjima u razvoj IT sektora.

4.1. Struktura regionalne i lokalne samouprave i njihovi strateški dokumenti

Jedinice lokalne i regionalne uprave i samouprave su općine, gradovi i županije te ostali dijelovi jedinica koji obavljaju funkcije, djeluju u smjeru ispunjenja ciljeva, sudjeluju u oblikovanju i provedbi politika koje se odnose na definirano područje djelovanja. Sredstva koja koriste za provedbu svojih projekata, zadataka i aktivnosti pribavljaju iz proračuna koji prema zakonu pripada određenoj jedinici lokalne i regionalne uprave i samouprave.

Prema Bajo i dr. (2020), Republika Hrvatska podijeljena je na tri razine, središnju državu koju čine ministarstva i državne agencije, županije koje čine drugu razinu tako zvanu posredničku razinu lokalne vlasti, i prvu, osnovnu razinu lokalne vlasti, tako zvanu lokalnu samoupravu koju čine općine i gradovi.

Kroz povijest, Republika Hrvatska prošla je kroz mnoge promjene ustroja razina vlasti, no temeljeno na posljednjoj tijekom 2001. godine, ne postoje razlike u obavljanju upravnih i samoupravnih funkcija jedinica. Hrvatska sastoji se od 21 županije, 128 gradova te 428 općina. Glavni grad Republike Hrvatske je grad Zagreb koji predstavlja jedinstvenu teritorijalnu i upravnu cjelinu, osim toga, grad Zagreb ima i status županije, ali obavlja i poslove vezane uz dio poslova grada i županije.

Županija prema Bajo i dr. (2020), „predstavlja prirodnu, povijesnu, prometnu, gospodarsku, društvenu i samoupravnu cjelinu. Ustrojava se zbog obavljanja poslova od regionalnog, odnosno područnog interesa koji se odnose na obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, održavanje javnih cesta, planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola ali i drugih akata koji su vezani uz gradnju te provedbu dokumenata prostornog uređenja za područje županije izvan područja velikog grada te ostale poslove sukladno posebnim zakonima. Općine i gradovi u samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove lokalnog značaja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana tog područja, a koji se odnose na uređenje naselja i stanovanje, prostorno i urbanističko planiranje, komunalno gospodarstvo, brigu o djeci, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i šport, zaštitu potrošača, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, protupožarnu i civilnu zaštitu, promet na svom području te ostale poslove sukladno posebnim zakonima“ (Bajo i dr., 2020:25-26).

Model na kojemu počiva financiranje lokalnih jedinica u Republici Hrvatskoj temelji se na poreznim prihodima, neporeznim prihodima, kapitalnim prihodima te dotacijama odnosno potporama. Lokalni porez bi trebao biti alokacijski i lokacijski neutralan. Prihod koji se prikuplja lokalnim porezom trebao bi biti dovoljno velik odnosno izdašan za zadovoljenje potreba lokalnih jedinica. A lokalni porezi trebaju biti pravedni što znači da iznos porezne osnovice treba biti usklađen s poreznom snagom svakog od poreznih obveznika, a ne na način da se jednaka veličina poreza zaračunava svim poreznim obveznicima bez obzira na njihovu poreznu snagu.

Republika Hrvatska obvezuje jedinice područne, lokalne i regionalne samouprave obvezuje na izradu planova razvoja, a kako bi njihova izrada bila ujednačena i sačinjena na pravilan način, definiraju se pravila i načela na temelju kojih se trebaju temeljiti aktivnosti kako bi bila napravljena na ispravan način koji je u skladu sa zakonodavnim okvirom te kako bi se olakšalo praćenje provedbe te mogućnost vrednovanja učinaka koji su proizašli iz danog akta.

Razvoj županije predstavlja proces kojim se određuje način i smjer izgradnje i korištenja kapaciteta regionalne zajednice, te raspolaganje resursima koji joj pripadaju.

Prema navodima Županijske razvojne agencije (2023), postoji dokument kojim se definira plan razvoja Osječko-baranjske županije, a koji predstavlja temeljni srednjoročni akt strateškog planiranja od značaja za Osječko-baranjsku županiju kojim se definiraju posebni ciljevi za provedbu strateških ciljeva iz Nacionalne razvojne strategije te sektorskih i višesektorskih strategija.

Upravo taj plan razvoja, odnosi se u skladu s načelom partnerstva i suradnje u svrhu definiranja smjera daljnjeg razvoja Osječko-baranjske županije te osigurava strateške podloge za upravljanje razvojem sukladno potrebama stanovnika uz učinkovito i održivo korištenje raspoloživih resursa. Taj plan, izrađen je u obliku dokumenta, a služi tijelima vlasti da stave fokus na određenu granu koju je potrebno dodatno razviti kako bi se postigli određeni ciljevi. Plan razvoja Osječko-baranjske županije, stavlja poseban naglasak na povećanje konkurentnosti gospodarstva i zaposlenosti kroz unaprjeđenje gospodarske i društvene infrastrukture na lokalnoj i regionalnoj razini te jačanje ljudskih potencijala i obrazovanja stanovništva povezanih s potrebama gospodarstva.

Tablica 1 Usporedna analiza pet najvećih županija Republike Hrvatske

Županija	broj stanovnika	regionalno sjedište	broj gradova	površina u km ²
Zagrebačka	299 985	Zagreb	9	3 060
Primorsko-goranska	265 419	Rijeka	14	3 588
Osječko-baranjska	258 026	Osijek	7	4 155
Splitsko-dalmatinska	423 407	Split	16	4 540
Grad Zagreb	767 131	Zagreb	1	641

Vlastita izrada prema Državnom zavodu za statistiku

Tablica 1 prikazuje pet najvećih županija Republike Hrvatske među kojima je i Osječko-baranjska županija. Iz tablice je vidljivo kako je prema popisu stanovništva iz 2021. godine, Osječko-baranjska županija na petom mjestu, unatoč svim problemima“ u kojima se našla u posljednjem desetljeću kojega su karakterizirali veliki valovi migracija s tog područja, gospodarske neprilike, posljedice rata u obliku zaostatka u mnogim sferama razvoja, posebice industrije koja je ostala teško oštećena i gotovo nikada vraćena na staru razinu. Umjesto razvoja i napretka, ovaj dio Republike Hrvatske prvo je bilo potrebno obnoviti, a zatim i krenuti u nove razvojne programe. Također prema broju gradova koje obuhvaća županija, Osječko-baranjska županija je na predzadnjem mjestu sa sedam gradova, od kojih je Osijek regionalno sjedište županije. Osim toga, iako su prema površini većina županija (izuzev Grada Zagreba) podjednake veličine, Osječko-baranjska županija nalazi se na drugom mjestu između promatranih pet županija.

4.2. Klasifikacija proračuna Osječko-baranjske županije

Proračun je moguće prikazati na različite načine, no postoje teorijski razgraničene klasifikacije, na temelju kojih je moguće prikazivanje njegova sadržaja. Pa tako postoji i dio proračuna koji se naziva računski plan proračuna, a njega prema (Bajo, Jurlina Alibegović, 2008), čini sustav klasifikacija i numeričkih oznaka svih transakcija i događaja, kao što su plaćanje, prihod, amortizacija, gubitci i slično, a koji su razvrstani prema njihovoj ekonomskoj, zakonskoj ili računovodstvenoj prirodi.

Prema Bajo i Jurlina Alibegović (2008), postoje tri vrste klasifikacija, a to su organizacijska, odnosno institucionalna klasifikacija, ekonomska klasifikacija, funkcijska. Unutar organizacijske prikazuju se alokacija proračunskih sredstava prema pojedinim lokalnim institucijama, no iako je korisna kako bi se imao uvid u strukturu i visinu rashoda prema pojedinim institucijama s tog područja, ona sama po sebi nije dovoljna za potpuni uvid i procjenu korištenja rashoda za određene namjene i svrhe. Ekonomska klasifikacija prikazuje rashode prema kategorijama plaća i nadnica, korištenja dobara i usluga, potrošnje fiksnog kapitala, subvencija, dotacija, socijalnih naknada i ostalih izdataka. Ona predstavlja osnovu za detaljnije analizu izdataka proračuna. A same lokalne jedinice imaju dvije ekonomske odgovornosti, a to su odgovornost za pružanje određenih dobara i usluga društvu na netržišnoj osnovi te za redistribuciju dohotka i bogatstva preko sustava transfera, upravo te odgovornosti ispunjavaju se putem transakcija koje su klasificirane ekonomskom klasifikacijom. Funkcijska klasifikacija, kojom je i sam proračun Osječko-baranjske županije prikazan, pokazuje alociranje proračunskih sredstava prema određenim funkcijama i društveno-ekonomskim ciljevima, omogućava nadziranje kretanja rashoda proračuna te pruža mogućnost predviđanja budućih rashoda te uspješnost pojedinih programa unutar određene funkcije. Te posljednja, programska i potprogramska klasifikacija, omogućuje da se proračunski rashodi usklade s utvrđenim ciljevima i rezultatima aktivnosti jedinica lokalne i regionalne države. Takvim suvremenim proračunskim sustavom pokušavaju se utvrditi ciljevi državnih aktivnosti te mjeriti izlazi i rezultati postavljenih ciljeva jedinica vlasti. Važnu komponentu jest klasifikacija rashoda proračuna u kategorije programa i potprograma u aktivnosti koje lokalne jedinice trebaju povezati s utvrđenim ciljevima. Takva klasifikacija omogućuje povećanje jasnoće samog proračuna.

Funkcijska klasifikacija razvrstava rashoda u skladu s njihovom namjenom u razrede. A svaki od razreda ima svoje podrazrede na koje se dijeli. Takav način klasificiranja, pruža skupine kao što su opće javne usluge, obrana, javni red i sigurnost, ekonomski poslovi, zaštita okoliša, usluge unapređenja stanovanja i zajednice, zdravstvo, rekreacija, kultura i religija, obrazovanje te socijalna zaštita. Upravo na takav način klasificiran je proračun Osječko-baranjske županije.

Tablica 2 Račun prihoda i rashoda Osječko-baranjske županije u razdoblju 2016. do 2020. (u tisućama kuna)

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Prihod od poslovanja	1.081.755	1.105.042	1.403.099	1.616.013	1.693.743
Prihod od prodaje nefinancijske imovine	30.627	56.910	35.995	27.019	25.361
Rashodi poslovanja	893.204	958.747	1.064.265	1.189.892	1.190.047
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	153.587	212.614	371.959	560.148	644.490
Razlika - Višak/manjak	65.591	-9.409	2.870	-107.008	-115.433

Vlastita izrada prema Ministarstvu financija

Tablicom 2 prikazan je račun prihoda i rashoda Osječko-baranjske županije u razdoblju od 2016. do 2020. godine. Iz tablice je moguće vidjeti kako su u promatranom razdoblju prihodi i rashodi rasli iz godine u godinu, a razlog tomu su politike koje su se provodile u tom vremenu te projekti koji su se provodili. Osim toga moguće je vidjeti kako je Osječko-baranjska županija u promatranom vremenskom razdoblju u tri godine ostvarila negativnu razliku između prihoda i rashoda čime je ostvarila gubitak. Još jedan od razloga je i taj što je tijekom 2020. godine pandemija Covid 19 uzrokovala porast rashoda kako u zdravstvu tako i u ostatku djelatnosti koje tada nisu mogle obavljati svoje funkcije u očekivanim opsezima. Velika ulaganja u ekonomske poslove kao što su trgovina, poljoprivreda, šumarstvo i ostale industrije rasla su iz godine u godinu a shodno tome i rashodi.

Kategorija prihoda od poslovanja unutar kojeg se nalaze prihod od poreza, doprinosi, pomoć iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna, prihod od imovine, prihod od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi od donacija, imala je trend povećanja što je pozitivno jer upravo tim prihodima županija je podmirivala rashode nastale u tom razdoblju.

U kategoriji prihoda od prodaje nefinancijske imovine možemo vidjeti trend pada, upravo to smatra se pozitivnim trendom jer je vlast smanjila prodaju vlastite imovine kako bi namirila

rashode razdoblja. Važno je da se imovina županije ne smanjuje drastično jer se njezina važnost i samostalnost ogleda upravo u veličini imovine kojom kao takva raspolaže.

Rashodi od poslovanja sastoje se od kategorija kao što su rashodi za zaposlene, materijalni rashodi, financijski rashodi, subvencije i druge. Trend rasta rashoda kroz promatrano razdoblje prouzročen je povećanim davanjima kućanstvima u obliku subvencija, pomoći industrijama, ulaganjima, troškovima plaća zaposlenih u javnom sektoru županije i drugim.

U 2016. i 2018. godini ostvaren je višak prihoda nad rashodima i u tim godinama županija je imala mogućnost viška prihoda iskoristiti za planiranje proračuna te utrošiti tijekom iduće godine. Iako proračun kao takav predstavlja plan te je potrebno uskladiti prihode i rashode te primitke i izdatke kako bi on bio u ravnoteži te kako bi se osiguralo načelo njegova sastavljanja. Unatoč tomu u stvarnom poslovanju i svijet, gotovo nikad se realizirani proračun ne nalazi u ravnoteži u potpunosti te je gotovo nemoguće osigurati da prihodi i primiti te rashodi i izdatci budu jednakih veličina jer uvijek postoje nenadane situacije i trenutci na koje se nije moglo planirati tijekom planiranja i izrade proračuna. Stoga i dolazi do neravnoteže u obliku viškova i manjkova proračuna, no to je uobičajena i ustaljena praksa.

Tablica 3 Funkcijska klasifikacija - rashodi raspoređeni za opće javne usluge (u tisućama kuna)

Funkcija	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Opće javne usluge	247.976	255.838	271.036	287.959	294.501
Izvršna i zakonodavna tijela, financijski i fiskalni poslovi	168	181	179	183	173
Inozemna ekonomska pomoć	7	7	66	20	7
Opće usluge	76.924	73.145	84.568	91.115	115.881
Istraživanje i razvoj: Opće javne usluge	255	3	288	206	243
Opće javne usluge koje nisu drugdje svrstane	1.906	1.237	3.923	4.404	4.671
Transakcije vezane za javni dug	104	337	2.791	9.210	300
Prijenosi općeg karaktera između različitih državnih razina	0	17	13	0	16

Vlastita izrada prema Ministarstvu financija

Tablicom 3 prikazani su rashodi koji su raspoređeni za opće javne usluge a klasificirani prema funkcijama. Iz nje je moguće vidjeti kako su najveći dio rashoda utrošeni u kategoriju općih usluga, naime, na tu kategoriju otpada gotovo trećina ili pak četvrtina ukupnih rashoda za opće javne usluge. Ovaj podatak je i očekivan jer je najveći dio usluga koje županija pruža svojim stanovnicima općeg karaktera. Osim toga, velik udio zauzimaju usluge izvršnih i zakonodavnih tijela te fiskalni poslovi, u koje se ubraja javna uprava koju čini vlast te sastavnice koje se bave fiskalnim poslovnima, primjerice ubiranjem poreza i obračunom istoga. Trend koji je karakterizirao promatrano razdoblje u kategoriji rashoda za opće javne usluge je da je njihov iznos rastao iz godine u godinu i to po dosta ujednačenom tempu. Do takvog trenda dolazi jer je opseg poslova koje obuhvaća gotovo jedan i nema mogućnosti za prevelike promjene, no i dalje zbog povećanja posla koje su imali, postoji trend rasta.

Tablica 4 Funkcijska klasifikacija- rashodi raspoređeni za obranu (u tisućama kuna)

Funkcija	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Obrana	50	112	114	127	887
Civilna obrana	24	110	108	124	884
Rashodi za obranu koji nisu drugdje svrstani	5	2	6	3	3

Vlastita izrada prema Ministarstvu financija

Iako se Ministarstvo Republike Hrvatske financira iz državnog proračuna, izdatci jedinica lokalne i regionalne uprave i samouprave za obranu postoje, no ti iznosi nisu izrazito veliki zbog prethodno navedenog razloga. Ipak, u promatranom razdoblju postoji porast tih rashoda i to posebice u potkategoriji civilne obrane, te postoji trend povećanja rashoda u svim godinama i to u vrlo velikim postocima, pa je tako primjerice tijekom 2016. godine rashoda koji se odnosi na obranu bio 50 000 kuna, a do 2020. godine taj iznos se je povećao za gotovo sedamnaest puta što govori o veličini te promjene.

Tablica 5 Funkcijska klasifikacija - rashodi raspoređeni za javni red i sigurnost (u tisućama kuna)

Funkcija	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Javni red i sigurnost	13.794	14.004	17.361	22.914	24.053
Usluge policije	0	0	114	0	50
Usluge protupožarne zaštite	12.283	12.621	15.674	21.192	20.645
Rashodi za javni red i sigurnost koji nisu drugdje svrstani	1.200	1.383	1.573	1.717	3.354

Vlastita izrada prema Ministarstvu financija

Tablica iznad prikazuje rashode raspoređene na potrebe sektora javnog reda i sigurnosti iz koje je vidljivo kako su iznosi rashoda imali trend rasta u razdoblju promatranja te je taj trend najvećim dijelom određen rashodima za usluge protupožarne zaštite koji čine većinu rashoda javnog reda i sigurnosti. Ti rashodi utrošeni su u poboljšanje uvjeta vatrogasnih društava, zaštite i opreme na području Osječko-baranjske županije te u nepogodama koje su u tom razdoblju zadesile to zemljopisno područje, a tu ponajprije se misli na poplave, oluje, požare i druge prirodne katastrofe. Osim toga ulaganje u opremu službi kao što su policija, vatrogasci i druge službe javnog reda i sigurnosti od izrazite su važnosti za životni standard stanovnika na tome području.

Tablica 6 Funkcijska klasifikacija - rashodi raspoređeni na ekonomske poslove (u tisućama kuna)

Funkcija	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Ekonomski poslovi	105.488	147.682	235.514	303.634	255.687
Opći ekonomski, trgovački poslovi vezani uz rad	25.390	24.868	63.465	77.846	33.490
Poljoprivreda, šumarstvo, ribarstvo i lov	23.722	29.423	37.832	37.901	33.262
Gorivo i energija	1.245	1.545	4.280	3.882	3.177
Rudarstvo, proizvodnja i građevinarstvo	2.345	8.655	24.758	21.909	27.258
Promet	42.580	70.305	85.036	120.902	99.327
Komunikacije	47	44	51	296	345
Ostale industrije	4.429	6.089	13.862	30.285	50.333
Istraživanje i razvoj: Ekonomski poslovi	133	36	12	12	1.308
Ekonomski poslovi koji nisu drugdje svrstani	5.593	6.712	6.662	10.598	7.182

Vlastita izrada prema Ministarstvu financija

U gore prikazanoj tablici nalazi se prikaz raspodjele rashoda na ekonomske poslove, upravo ova kategorija odnosi velik udio u rashodima proračuna. Veličina rashoda za ekonomske poslove rasla iz godine u godinu i to po vrlo velikim stopama od 2016. do 2019. godine, te je samo u 2020. godini doživjela pad. Takve promjene prouzročene su porastom ulaganja županije u glavne grane gospodarstva a to su opći i ekonomski te trgovački poslovi, sektor poljoprivrede, šumarstva, ribarstva i lova te promet. Ulaganja u ove sektore moguće je vidjeti u svakodnevnom životu, i to ponajviše materijalnim ulaganjima u građevine, postrojenja, projekte, njihovu provedbu i poboljšanje odnosno unaprjeđenje tih industrija.

Ova kategorija izrazito je bitna jer na temelju nje moguć je razvoj županije, nova zapošljavanja, povećanje konkurentnosti, podupiranje razvoja područja, što je jako bitno posebice za područje Osječko-baranjske županije zbog njezine povijesti i povijesnih događanja koji su usporili i onemogućili pravilan razvoj. Tu se ponajviše misli na Domovinski rat i te valove iseljavanja s ovih prostora nakon kriznog razdoblja u kojemu su mnoge grane gospodarstva devastirane, te je bila potrebna obnova i pomoć kojom bi se potaknuo razvoj. Ulaganja u potkategoriju istraživanja i razvoja izrazito je bitna jer omogućuje da se na pravilan način razmotri svaki dio

ekonomskih poslova te njihove potrebe i mogućnost razvoja istih te razvoj novih istraživanja koji pridonose poboljšanju života zajednice.

S obzirom da se Osječko-baranjska županija nalazi u Slavoniji, koja predstavlja najplodniji dio površine Republike Hrvatske u kojemu rastu mnoge kulture od kojih su najzastupljeniji jednogodišnji nasadi žitarica, voća, povrća, višegodišnji nasadi različitog voća, vrlo razvijeno vinogradarstvo i tradicija vinarstva. Osim poljoprivrednih kultura koje su rasprostranjene na tom području, razvijena je i tradicija uzgoja stoke. Upravo taj podatak objašnjava veličinu rashoda raspoređenih za potrebe poljoprivrede, šumarstva, ribarstva i lova. U njemu se ogleda i politika koju je vlast provodila usmjerena ruralnom razvoju, poticanju razvoja poljoprivrede na što poseban značaj u posljednjem desetljeću stavlja i sama Europska Unija, koja svojim politikama na stoji potaknuti ruralna područja na obnovu i razvoj.

Velik dio sredstava koja se ulažu u razvoj poljoprivrede na području Osječko-baranjske županije, osigurana je sredstvima iz fondova Europske Unije temeljene na Zajedničkoj poljoprivrednoj politici. Razmjeri i utjecaji na poljoprivredu na ovom području vrlo su veliki jer upravo iz tog razloga velik broj poljoprivrednika odlučuje se za proširenje ili pak otvaranje neke vrste poljoprivredne proizvodnje jer tim sredstvima dobiva mogućnost olakšanog ulaska ili ostanka u toj grani. Također takva ulaganja utječu i na politiku protiv migracije stanovništva kojom se osigurava i potiče na ostanak stanovništvo s ovog područja jer nudi nastanak i povećanje radnih mjesta.

Tablica 7 Funkcijska klasifikacija - rashodi raspoređeni za zaštitu okoliša (u tisućama kuna)

Funkcija	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Zaštita okoliša	57.112	42.835	64.858	63.710	95.214
Gospodarenje otpadom	20.031	12.007	25.475	32.519	57.630
Gospodarenje otpadnim vodama	6.670	10.347	11.445	7.407	4.719
Smanjenje zagađivanja	632	2.089	1.718	1.458	1.075
Zaštita bioraznolikosti i krajolika	3.606	411	36	138	96
Istraživanje i razvoj: Zaštita okoliša	8.764	5.836	5.836	3.240	1.534
Poslovi i usluge zaštite okoliša koje nisu dalje navedene	17.407	12.144	20.346	18.947	30.158

Vlastita izrada prema Ministarstvu financija

Na temelju tablice iznad, moguće je utvrditi kako su rashodi namijenjeni zaštiti okoliša izdašni a obuhvaćaju gospodarenje otpadom, otpadnim vodama, smanjenje zagađivanja, poslove usluga i zaštite okoliša. Postepeni trend povećanja rashoda u gotovo svim potkategorijama tijekom promatranog petogodišnjeg razdoblja vidljiv je posebice u kategoriji gospodarenja otpadom. Zaštita okoliša važan je čimbenik i odrednica većina politika posebice u posljednje vrijeme u kojemu postoji svjesnost o zagađenosti čovjekova okoliša, uništavanju prirodnih resursa koji su neobnovljivi i čiji nestanak bi mogao posebno ugroziti opstanak ljudske vrste. Upravo ta svijest prevladava u Europskoj Uniji ali i ostatku svijeta koji stvaraju i kroje politike kojima se takvi štetni utjecaji žele ograničiti i kazniti te usporiti.

Cilj Europske Unije definiran je strategijom Europa 2020 te Europa 2050 kojim su postavljeni definirani ciljevi koji se žele ostvariti a koji obuhvaćaju smanjenje razine stakleničkih plinova i ostalih pokazatelja kojima se očituje onečišćenje okoliša. Upravo iz tih razloga postoji povećanje u veličini ove kategorije jer je i županija uvidjela važnost da svojim politikama potakne takve trendove. Odlagališta otpada, reciklažna dvorišta, kante i kontejneri za odlaganje otpada samo su neka od ulaganja kojima se potiče građanstvo na sudjelovanje u toj politici.

Tablica 8 Funkcijska klasifikacija - raspored troškova na usluge unaprjeđenja stanovanja i zajednice (u tisućama kuna)

Funkcija	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Usluge unaprjeđenja stanovanja i zajednice	192.088	221.964	264.387	390.120	493.610
Razvoj stanovanja	12.469	10.221	11.304	33.668	138.444
Razvoj zajednice	111.872	143.720	159.788	251.434	245.057
Opskrba vodom	2.070	1.059	1.450	1.298	2.219
Ulična rasvjeta	27.003	27.767	33.300	33.237	33.874
Istraživanje i razvoj stanovanja i komunalnih pogodnosti	1.728	1.181	3.713	5.569	8.536
Rashodi vezani za stanovanje i kom. Pogodnosti koji nisu dalje svrstani	36.944	38.014	54.829	64.911	65.477

Vlastita izrada prema Ministarstvu financija

Iz gore navedene tablice vidljivi su rashodi koji se odnose na usluge koje služe unaprjeđenju stanovanja i zajednice. Ova kategorija uzima velik udio u samom proračunu a iznosi rastu kroz godine, sve to prikazuje odraz politika koje su se provodile na definiranom području u promatranom razdoblju. Naime, rashodima koji se odnose na unaprjeđenje stanovanja i zajednice financiraju se razvoj stanovanja, razvoj zajednice odnosno života građana na području županije, ulična rasvjeta, opskrba vodom a sve navedeno utječe na životni standard stanovnika te na taj način povećava se kvaliteta života i rast urbanizacije promatranog područja. Upravo ova kategorija izrazito je vidljiva na području prometa, posebice u posljednje vrijeme u kojemu je moguće na županijskim i gradskim cestama i ostalim prometnicama vidjeti mnoge uspješno provedene projekte poboljšanja prometne signalizacije, građevina kao što su nadvožnjaci, ceste, mostovi i ostale. Ova kategorija se smatra vrlo bitnom i njom se stanovnicima omogućava olakšanje svakodnevnog života, što oni posebice prepoznaju kao jednu od najkorisnijih politika vlasti.

Tablica 9 Funkcijska klasifikacija - raspored troškova za potrebe zdravstva (u tisućama kuna)

Funkcija	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Zdravstvo	35.076	11.135	15.201	35.778	27.279
Medicinski proizvodi, pribor i oprema	0	0	71	15	13
Službe za vanjske pacijente	21.153	557	586	549	556
Bolničke službe	80	105	102	177	169
Službe javnog zdravstva	6.943	4.725	6.507	27.088	17.432
Istraživanje i razvoj zdravstva	0	30	0	0	108
Poslovi i usluge zdravstva koji nisu drugdje navedeni	6.900	5.716	7.934	7.948	8.998

Vlastita izrada prema Ministarstvu financija

Na temelju gore navedene tablice moguće je uočiti da izdatci za zdravstvo čine značajan dio proračunskih rashoda Osječko-baranjske županije te da su njegove vrijednosti bile promjenjive tijekom promatranog razdoblja pa se tako trend pada može vidjeti od 2016. do 2018. a nakon toga se uočava ponovni porast. Najveći dio otpada na potkategoriju službi javnog zdravstva i to posebice iz razloga jer se tijekom promatranog razdoblja određeni domovi zdravlja s

područja Osječko-baranjske županije pripojilo pod županijsku nadležnost te je iz tog razloga tijekom 2019. godine narastao rashod u tom području.

Osim toga poboljšanje uvjeta zdravstva posebice u bolnicama i domovima zdravlja vrlo je bitno kako bi se stanovništvu osigurala sigurnost i zdravlje. Osijek kao zdravstveno središte Osječko-baranjske županije predstavlja najvećeg korisnika ove kategorije i to posebice Klinički bolnički centar kao jedan od najvećih centara u Republici Hrvatskoj s objedinjenim odjelima i uslugama zdravstva.

Tablica 10 Funkcijska klasifikacija - rashodi raspoređeni za potrebe rekreacije, kulture i religije (u tisućama kuna)

Funkcija	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Rekreacija, kultura i religija	91.503	107.573	121.213	134.114	126.232
Službe rekreacije i sporta	38.812	61.024	64.988	75.594	74.481
Službe kulture	40.481	31.086	39.921	41.979	32.905
Službe emitiranja i izdavanja	816	686	1.032	1.629	1.216
Religijske i druge službe zajednice	2.833	3.199	3.002	3.774	4.036
Istraživanje i razvoj rekreacije, kulture i religije	0	864	1.033	826	510
Rashodi za rekreacij, kulturu i religiju koji nisu dalje svrstani	8.558	10.712	11.235	10.310	13.081

Vlastita izrada prema Ministarstvu financija

Na temelju tablice iznad može se vidjeti kako velik dio rashoda raspoređen je na kategoriju rekreacije, kulture i religije, od čega najveći dio iznosa utrošen u službe kulture te rekreacije i sporta. Osim toga vidljiv je trend povećanja iznosa rashoda kroz godine promatranog razdoblja. Razvijanje rekreacije, sporta i kulture utječe na životni standard građana te je jedna od karakteristika razvijenog društva i svijeta koja pokazuje do koje razine vlast ulaže u socijalne programe kojima se želi omogućiti stanovništvu da svoje slobodno vrijeme provedu na kvalitetan i ispunjen način u okruženju koje im to omogućuje.

Osim toga, razvoj kulture od izrazite je važnosti jer omogućuje stanovništvu olakšani pristup kulturnom sadržaju kojim se omogućuje razvoj tradicije, obrazovanja i standarda življenja. Tu spadaju rashodi koji se odnose na kazališta, muzeje i ostale institucije kulturnog značaja.

Tablica 11 Funkcijska klasifikacija - rashodi raspodijeljeni za obrazovanje (u tisućama kuna)

Funkcija	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Obrazovanje	144.855	82.031	123.855	146.045	125.398
Predškolsko i osnovnoškolsko obrazovanje	73.245	34.597	69.503	95.290	88.995
Srednjoškolsko obrazovanje	61.115	35.447	46.459	40.742	27.562
Poslije srednjoškolsko, ali ne visoko obrazovanje	14	0	0	0	55
Visoka naobrazba	486	1.224	1.134	1.297	1.194
Obrazovanje koje se ne može definirati po stupnju	2.479	2.477	4.953	6.620	6.380
Dodatne usluge u obrazovanju	758	630	477	504	411
Usluge obrazovanja koje nisu drugdje svrstane	6.756	7.653	1.326	1.589	797

Vlastita izrada prema Ministarstvu financija

Iz tablice koja prikazuje raspored rashoda prema funkciji obrazovanja, vidljiv je velik udio rashoda koji je raspoređen na obrazovanje a koji je financiran sredstvima proračun u promatranom petogodišnjem razdoblju. Obrazovanje jedan je od stupova razvoja društva, stoga je od izrazite važnosti financirati projekte kojima se unapređuje obrazovanje i njegove sastavnice. Osim toga, ulaganje u obrazovanje u budućnosti ogledat će se i u obrazovanijoj radnoj snazi koja svojim znanjima, kompetencijama i stručnosti može pripomoći u razvoju zajednice i dodatnom napretku područja na kojemu djeluju.

Iz tablice je vidljivo da je potkategorija predškolskog i osnovnoškolskog obrazovanja te srednjoškolskog obrazovanja najzastupljenija što je donekle i logično jer najveći dio sudionika u obrazovnom sustavu dolazi upravo iz tih dijelova obrazovanja. Trend kretanja iznosa rashoda je donekle stabilan i podjednak bez prevelikih odstupanja iz godine u godinu promatranog razdoblja.

Tablica 12 Funkcijska klasifikacija - rashodi raspodijeljeni za potrebe socijalne zaštite (u tisućama kuna)

Funkcija	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Socijalna zaštita	60.966	47.822	64.500	89.185	87.177
Bolest i invaliditet	122	115	108	246	388
Starost	178	75	3.924	13.046	10.182
Slijednici	2	2	0	2	2
Obitelj i djeca	2.523	4.683	6.314	7.885	8.435
Nezaposlenosti	0	0	662	4.676	3.223
Stanovanje	936	1.448	6.751	7.318	5.509
Socijalna pomoć onima koji nisu obuhvaćeni redovnim soc programima	16.045	13.628	16.143	21.768	20.374
Istraživanje i razvoj socijalne zajednice	18.881	3.555	4.302	3.969	4.084
Aktivnosti soc zaštite koji nisu drugdje navedeni	22.276	24.313	26.293	30.271	34.977

Vlastita izrada prema Ministarstvu financija

Gore navedenom tablicom možemo zaključiti kako su izdavanja za rashode socijalne zaštite sačinjena pretežno od rashoda za socijalna pomoć onima koji su nisu obuhvaćeni redovnim socijalnim programima, aktivnostima socijalne zaštite. Ti iznosi rastu iz godine u godinu osim tijekom 2017. godine kada je moguće vidjeti pad u rashodima. No i dalje se održava na ujednačenoj razini. Rashodi za socijalnu zaštitu jedan je a ujedno i glavni način na koji se provodi socijalna politika na određenom području te uvelike određuje kvalitetu života stanovništva koje je socijalno ugroženo.

Iz svih prethodnih tablica možemo vidjeti kako je Osječko-baranjska županija kroz razdoblje od 2016. do 2020. godine, imala trend rasta rashoda iz godine u godinu osim u razdoblju 2016. do 2017. Takav trend uvjetovan je različitim okolnostima u kojima se nalazila kroz vrijeme. Pa se je tako i struktura rashoda, odnosno veličine rashoda raspoređenih na određene kriterije mijenjala. Ipak, kao kategoriju na koju je ova županija raspodijelila velik dio svojih sredstava su Opće javne usluge koje se sastoje od podskupina kao što su izvršna i zakonodavna tijela i opće javne usluge, Ekonomski poslovi koji se sastoje od kategorija kao što su opći ekonomski, trgovački poslovi vezani uz rad, poljoprivreda, šumarstvo, ribarstvo i lov i promet, te Usluge unaprjeđenja stanovanja i zajednice koje se sadrže kategorije razvoja stanovanja i razvoja zajednice.

Upravo iz ovih kategorija moguće je utvrditi na koje sektore je županija imala fokus u promatranom vremenu. Primjerice povećanje rashoda za usluge stanovanja i razvoja zajednice,

vezana je također uz strategije koje su vođene na tome području, a odnose se ponajviše na olakšavanje i podupiranje ostanka stanovništva, a sve s ciljem smanjenja migracija koje su izrazito naštetile području Slavonije, a one osim toga imaju izraziti utjecaj na mogućnost razvoja te opstanak industrija. Trend rasta rashoda vezanih uz stanovanje, omogućuje razvoj zajednica, uvjeta života te poticajnog okruženja.

Osim toga, najveći udio u rashodima čine opće javne usluge, tim rashodima financiraju se tijela vlasti, njihov trend rasta je nešto sporiji no i dalje čine velik udio. Sredstvima raspoređenim na tu kategoriju omogućava se funkcioniranje izvršnih i zakonodavnih tijela, primjerice regionalne i lokalne uprave svake od općina te gradova. Velik broj administrativnih jedinca predstavlja velik broj mjesta na koje je potrebno rasporediti sredstva, stoga postoje težnje da se u budućnosti taj broj optimizira, primjerice spajanjem određenih općina, a sve s ciljem smanjenje rashoda i povećanja učinkovitosti javnih usluga.

Ekonomski poslovi čine velik udio u rashodima Osječko-baranjske županije, a njima se financiraju grane kao što su poljoprivreda, šumarstvo, ribarstvo i lov, što je i za očekivati s obzirom na prirodne pogodnosti koje postoje na ovom prostoru, tradiciji poljoprivredne proizvodnje te razvoju tih istih grana. Trend rasta postoji kroz godine, a on je uvjetovan sve većim potrebama razvoja poljoprivrede, na to ukazuju politike Europske Unije kojima se nastoji potaknuti poljoprivrednu proizvodnju kroz sredstva fondova, a samim time utječe se i na ostanak mladih na ovom području koji dobivenim sredstvima dobivaju priliku razviti već postojeće obiteljske poslove, primjerice OPG-ove, no i mogućnost da sami započnu određeni pothvat.

Ulaganja u području su se tijekom razdoblja povećala i to ponajviše ulaganjima u civilnu obranu. Osim toga, velik porast ulaganja u područje javnog reda i sigurnosti posebno je utjecao na stavku protupožarne zaštite, kojima su se modernizirala mnoga javna i dobrovoljna vatrogasna društva. Područje zaštite okoliša jedna je od kategorija o kojoj se puno priča u posljednjih deset godina, te je u fokusu upravo iz razloga onečišćenja okoliša i zagađivanja kojima smo svjedoci dugi niz godina. Najveću stavku ove kategorije čine ulaganja u gospodarenje otpadom, što je moguće i zamijetiti tako što se fokus stavio na ekološku komponentu, te ulaganja u nove sustave odvajanja otpada, primjerice nove spremnike koje je dobilo svako kućanstvo ovog područja.

Stavke koje su se kroz vrijeme smanjivale su ulaganja u zdravstvo i obrazovanje. Pa su tako primjerice, 2020. godine rashodi za zdravstvo bili za gotovo 23% u odnosu na 2016. godinu.

Što je izrazito negativan trend, upravo iz razloga što je zdravstvo jedna od osnovnih uvjeta života, a njegova kvaliteta izrazito bitna. Također u sektoru obrazovanja, određene stavke kao što su predškolsko i osnovnoškolsko obrazovanje imale su promjenjive vrijednosti, no općeniti trend jest porast ulaganja, srednjoškolsko obrazovanje imalo je negativan trend ulaganja. S obzirom na to da je Osijek kao obrazovno središte, sveučilišni grad, postoje velike potrebe za financiranjem fakulteta koji djeluju na tome području, a upravo to dovelo je do povećanja rashoda, a sve s ciljem ulaganja u kapacitete i uvjete visokoškolskog obrazovanja.

4.3. Prihodi i primitci proračuna

Prihodi i primitci predstavljaju pozitivne stavke, stavke koje povećavaju ekonomsku korist, primitci predstavljaju povećanje ekonomskih koristi tijekom promatranog razdoblja. Upravo iz tog razloga važno je da je njihova visina što veća jer omogućavaju normalno funkcioniranje zajednice ali i njezin pravilan razvoj.

Tablica 13 Prikaz ukupnih prihoda proračuna - od poslovanja i od prodaje nefinancijske imovine (u tisućama kuna)

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Ukupni prihodi od poslovanja	1.081.755	1.105.042	1.403.099	1.616.013	1.693.743
Prihodi od poreza	487.630	457.952	767.697	841.356	827.579
Pomoć iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna	346.481	410.621	406.400	502.482	627.573
Prihodi od imovine	96.706	95.373	92.889	102.574	88.705
Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada	132.264	129.890	126.947	156.600	129.472
Prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi	12.664	6.908	5.896	7.163	15.505
Kazne, upravne mjere i ostali prihodi	6.008	4.296	3.267	5.836	4.908
Prihod od prodaje nefinancijske	30.627	56.910	35.995	27.019	25.361
Prihodi od prodaje neproizvedene dugotrajne imovine	21.796	49.931	27.778	18.205	17.232
Prihodi od prodaje proizvedene dugotrajne imovine	8.830	6.978	8.217	8.814	8.128

Vlastita izrada prema Ministarstvu financija

U gore navedenoj tablici prikazani su prihodi i njihove potkategorije tijekom razdoblja od 2016. do 2020. godine. Prihodi od poslovanja čine gotovo većinu prihoda koje je ostvarila Osječko-baranjska županija u promatranom razdoblju, a osim njih strukturu prihoda čine i prihodi od

prodaje nefinancijske imovine. Potkategorije prihoda od poslovanja čine prihodi od poreza, prihodi od imovine, prihod od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknadama i ostali prihodi. Upravo tu kategoriju čine prihodi iz redovitog poslovanja županije kao jedinice regionalne samouprave koje stječe na temelju imovine i ovlasti koje joj stoje na raspolaganju.

Osim toga, kategoriju prihoda čine i prihodi od prodaje nefinancijske imovine, u nju su uključeni prihodi od prodaje zemljišta, zgrada i ostale imovine koja može biti dugotrajna i to proizvodnog ili neproizvodnog karaktera. Ukupni prihodi imaju tendenciju porasta kroz sve promatrane godine i to ubrzanom stopom iz 2017. u 2018. godinu kada su prihodi od poreza ostvarili izrazit porast. Poreze koje ubire županija kao regionalna samouprava su porez na nasljedstva i darove, porez na cestovna i motorna vozila, porez na plovila te porez na automate za zabavne igre.

Tablica 14 Primitci od financijske imovine i zaduživanja (u tisućama kuna)

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Primitci od financijske imovine i zaduživanja	92.044	60.664	80.755	162.613	149.183
Primljeni povrati glavnice danih zajmova i depozita	57.628	1.568	425	1.020	1.099
Primitci od prodaje dionica i udjela u glavnici	556	421	9.568	575	90
Primitci od zaduživanja	33.858	58.673	70.760	161.017	147.993

Vlastita izrada prema Ministarstvu financija

Tablicom iznad prikazani su primitci od financijske imovine i zaduživanja te je moguće vidjeti kako su iznosi primitaka kroz promatrano petogodišnje razdoblje bili izrazito volatilni. Pa je tako uočen njihov pad iz 2016. u 2017. godinu, a nakon toga izraziti porast i to za gotovo dvostruki iznos. Upravo taj trend prouzročen je promjenama u iznosima primitaka od zaduživanja većinski ali i primljenim povratima glavnice danih zajmova i depozita. Primitci koje je županija ostvarivala tijekom razdobljima odnose se na primitke na osnovu financijske imovine i to je pokazatelj da ona predstavlja kreditora određenih subjekata za provedbu definiranih projekata koje provode.

4.4. Rashodi i izdatci proračun

Rashodi i izdatci predstavljaju negativne stavke proračuna koje se definiraju kao stavke koje smanjuju ekonomske koristi, iz tog razloga je vrlo važno da je njihov iznos što manji, jer na takav način promatrana jedinca može ostvariti višak prihoda kojima može raspolagati u smislu poboljšanja određenih kategorija životne sredine ili pak za financiranje određenih projekata, u suprotnom se može naći u problemu ukoliko ostvari gubitak na kraju razdoblja.

Tablica 15 Ukupni rashodi proračuna - rashodi od poslovanja i rashodi za nabavu nefinancijske imovine (u tisućama kuna)

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Ukupni rashodi od poslova:	893.204	958.747	1.064.265	1.189.892	1.190.047
Rashodi za zaposlene	122.141	129.946	156.905	178.816	183.446
Materijalni rashodi	276.691	283.375	312.635	364.422	339.901
Financijski rashodi	12.124	10.724	12.417	13.222	12.150
Subvencije	54.898	59.712	70.734	77.572	97.015
Pomoći dane u inozemstvo i unutar općeg i naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge	255.195	285.517	306.881	328.895	353.113
Ostali rashodi	39.763	44.977	52.953	58.507	61.862
132.388	144.492	151.736	168.454	142.557	
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	153.587	212.614	371.959	560.148	644.490
Rashodi za nabavu neproizvedene dugotrajne imovine	11.924	10.963	22.689	17.690	16.412
Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine	117.563	182.286	285.833	450.960	469.793
Rashodi za nabavu plemenitih metala i ostalih pohranjenih vrijednosti	24	134	49	49	49
Rashodi za dodatna ulaganja na nefinancijskoj imovini	24.075	19.229	63.385	91.447	158.234

Vlastita izrada prema Ministarstvu financija

Strukturu ukupnih rashoda Osječko-baranjske županije obuhvaćaju rashodi od poslovanja te rashodi za nabavu nefinancijske imovine, u toj strukturi najveći udio otpada na rashode od poslovanja i to u izrazito velikom postotku. Rashode od poslovanja čine rashodi za zaposlene, materijalni rashodi, financijski rashodi, subvencije, pomoći dane u inozemstvo, naknade građanima na temelju osiguranja i druge naknade te ostali rashodi. Najveći dio rashoda čine rashodi za pomoći dane u inozemstvo, materijalni rashodi te rashodi za zaposlene. Koji zajedno čine gotovo dvije trećine ukupnih poslovnih rashoda. Rashodi za zaposlene tijekom razdoblja

povećavali su se iz godine u godinu, a njih čine pretežno plaće, različiti doprinosi na plaće te ostali troškovi zaposlenih u županiji te zaposlenih i sklopu nekog od proračunskih korisnika Osječko-baranjske županije. Materijalni troškovi imaju također značajan udio u rashodima poslovanja u promatranom razdoblju, a njih čine naknade troškova za zaposlene, rashodi za materijal i energiju te rashodi za usluge i tome slično. Također jedna od kategorija koja je doživjela povećanje kontinuirano kroz sve godine, bila je kategorija naknada građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade, a koje obuhvaćaju sufinanciranje prijevoza učenika i studenata, prehrane i smještaja učenika, stambeno zbrinjavanje mladih, pomoć obiteljima i kućanstvima i mnoge druge kategorije.

Tablica 16 Izdatci za financijsku imovinu i otplate zajmova (u tisućama kuna)

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Izdatci za financijsku imovinu i otplate zajmova	59.716	55.702	60.437	59.648	73.365
Izdatci za dane zajmove i depozite	1.991	2.187	2.160	2.238	2.069
Izdatci za dionice i uldjele u gl.	10.209	1.100	2.660	942	929
Izdatci za otplatu glavnice primljenih kredita i zajmova	42.514	47.413	55.615	56.467	70.366
Izdatci za otplatu glavnice za izdane vrijednosne papire	5.000	5.000	0	0	0

Vlastita izrada prema Ministarstvu financija

Tablicom iznad, prikazani su izdatci za financijsku imovinu i otplate zajmova iz koje je moguće vidjeti kako su vrijednosti izdataka tijekom vremena bila ujednačena te nije bilo prevelikih promjena iz razdoblja u razdoblje a najveći udio činili su izdatci za otplatu glavnice primljenih kredita i zajmova. Iz toga je moguće uočiti kako se je županija financirala iz tuđih izvora odnosno zaduživanjem u promatranom petogodišnjem razdoblju.

5. Razvojna strategija Osječko-baranjske županije

Strategija predstavlja ključne strateške ciljeve koje jedinice lokalne i regionalne samouprave žele ostvariti u određenom razdoblju. Za provedbu strategije potrebni su resursi i sredstva kojima se omogućuje realizacija samih ciljeva a samim time i krovne strategije koja stoji iznad njih.

Kao jedan od strateških dokumenata razvoja, Osječko-baranjska županija, definirala je „Plan razvoja Osječko-baranjske županije za razdoblje do 2027. godine“, u kojemu je predstavljena srednjoročna vizija razvoja, osnovni podatci o županiji, demografski pokazatelji, podatci o zdravstvu, socijalnoj skrbi, obrazovanju, sportu, kulturi, gospodarstvu, tržištu i drugim bitnim sastavnicama. Za tu svrhu provedena je i SWOT analiza kojom se je htjelo ukazati na snage, slabosti, prilike i prijetnje koje stoje na putu do ostvarivanja strategije razvoja ovog područja.

Kako bi ova strategija bila ostvariva, potrebno ju je uskladiti s Nacionalnom razvojnom strategijom, sektorskom i višesektorskim strategijama i dokumentima prostornog uređenja. U navedenom dokumentu formulirani su četrnaest strateških ciljeva, a to su demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji, zdrav, aktivan i kvalitetan život, obrazovani i zaposleni ljudi, ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost, održiva mobilnost, sigurnost za stabilan razvoj, konkurentnost i inovativno gospodarstvo, samodostatnost u hrani i razvoj bio gospodarstva, globalna prepoznatljivost i jačanje međunarodnog položaja i uloge Hrvatske, digitalna tranzicija društva i gospodarstva, učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanje državnom imovinom te na posljepku razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima.

Svakim od definiranih strateških ciljeva određeni su projekti koji bi doprinijeli njihovu ostvarivanju, te tu navedeni subjekti koji bi sudjelovali u ostvarivanju i provedbi samog cilja. Osim toga, navedena je lokacija svakog od projekta, početak i završetak provedbe, ključne točke ostvarenja kao bi se olakšala kontrola u provedbi kao stepenice do završetka odnosno ostvarenja cilja. Također, navedene su ukupne procjene vrijednosti projekta te planirani izvori financiranja svakoga od njih. Ovakvim načinom pristupanja razvoju, omogućuje se pravilan i olakšan put te se pruža uvid zainteresiranim stranama u buduće projekte i mogućnost korekcije te dodatna redefiniranja i dopune.

6. ZAKLJUČAK

Izrada i provođenje proračuna složen je i zahtjevan posao koji obuhvaća određeni postupak koji je definiran a sve s ciljem kako bi se načinio tako da odgovara postavljenim zahtjevima ali i da olakša i omogući usporedbu u odnosu na proračune drugih jedinica vlasti. Promatrano razdoblje okarakterizirale su različite krizne situacije koje su prouzročene kako vanjskim tako i unutarnjim faktorima na koje je županija imala mali ili gotovo nikakav utjecaj. Jedan od tih utjecaja bila je i kriza Covid-19 s kojom se je Osječko-baranjska županija ali i cijeli svijet susreli i koja je utjecala na cjelokupno poslovanje te velike promjene u visini ali i strukturi rashoda jedinica lokalne i regionalne uprave i samouprave.

Ovim završnim radom prikazan je proračun i razvojna strategija Osječko-baranjske županije, a podatci koji su se koristili su iz razdoblja od 2016. do 2020. godine. Važnost Osječko-baranjske županije za Republiku Hrvatsku vrlo je velika, jer predstavlja najveću županiju Istočne Hrvatske u kojemu je smješten velik broj strateški važnih sastavnica. Osijek predstavlja središte županije, kako kulturne, obrazovne, tako i gospodarske važnosti. Dobar geografski položaj omogućuje županiji veće mogućnosti razvoja u odnosu na dosadašnje stanje, a neki od razloga usporenog razvoja leže i u kriznim vremenima u prošlosti ove županije, gdje se posebice misli na posljedice Domovinskog rata i njegovog utjecaja te financijska kriza koja je tijekom 2008. godine i nadalje, pogodila cijelu Republiku Hrvatsku ali i svijet.

Ona je prouzročila velike nedaće različitim gospodarskim granama od kojih se mnoge županije, pa i ova, još uvijek pokušavaju oporaviti te osigurati rast. A kako bi se taj rast osigurao, potrebna su sredstva, i to ponajviše ona koja su definirana proračunom same županije, pa je tako u radu prikazana funkcijska klasifikacija rashoda proračuna. Na temelju tih kategorija i udjela rashoda u istima, moguće je vidjeti kako većinu rashoda koje županija ima odnose se opće i javne usluge te ekonomske poslove. U promatranom petogodišnjem razdoblju moguće je uočiti kontinuirani rast proračunskih prihoda, no isto tako i rast proračunskih rashoda. A kao rezultat prihoda i rashoda, vidljivo je kako je u čak tri od promatranih pet godina, proračun bio u manjku, te je županija ostvarila gubitke. No tijekom 2016. i 2018. godine ostvarena je dobit, odnosno višak sredstava proračuna koji se prenosi u iduću godinu kako bi se financirali rashodi tog razdoblja.

Upravo iz gore navedenih informacija, moguće je zaključiti kao je Osječko-baranjska županija u promatranom razdoblju osigurala funkcioniranje svih svojih aktivnosti i zadovoljenja potreba ljudi, rast životnog standarda te iz toga proizlazi kako je njezin način vođenja bio opravdan,

iako je tijekom određenih razdoblja ostvaren gubitak, postoji mjesto za poboljšanje procjena i definiranja potreba s obzirom na trend u promatranom razdoblju, no u odnosu na ostale županije Republike Hrvatske, Osječko-baranjska županija bilježi vrlo dobre rezultate upravljanja proračunom.

Literatura

1. Bađun, M. (2009). Transparentnost proračuna. [Online] *Financijska teorija i praksa*, 33(4), 495-497. Raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/file/74979> [pristupljeno 23.4.2023]
2. Belak V. (2006) *Profesionalno računovodstvo prema MSFI i hrvatskim poreznim propisima*. Zagreb: Zgombić & partneri., str. 59-61
3. Bratić, V. (2010). Politika proračuna i proračunskog procesa: primjer Hrvatske. [Online] *Anali Hrvatskog politološkog društva*, (07), 123-143. Raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/file/96027> [pristupljeno 19.4.2023]
4. Malatestinić, I. (2011) *Lokalni proračun i uključivanje javnosti u proces njegovog donošenja* [Online] Udruga gradova u Republici Hrvatskoj. Raspoloživo na: https://www.udruga-gradova.hr/wordpress/wp-content/uploads/2013/09/Lokalni-proracun_gotovo.pdf [pristupljeno 19.4.2023]
5. Mijatović, N., Perić, R., & Lerman, B. (2012) Proračunska pitanja Europske unije: preispitivanje financijske autonomije. [Online] *Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta JJ Strossmayera u Osijeku*, 28(2), 39-57. Raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/179009> [pristupljeno 24.4.2023]
6. Ministarstvo financija Republike Hrvatske. Raspoloživo na: <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-ijp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2014-2020/3173?trazi=1&=&page=2> [pristupljeno 27.4.2023]
7. Ott, K., Bajo, A., Bronić, M., Bratić, V., & Medak Fell, D. (2009). *Proračunski vodič za građane*. Zagreb: Institut za javne financije
8. Proračun Osječko-baranjske županije. Raspoloživo na: <https://www.obz.hr/index.php/proracun> [pristupljeno 24.4.2023]
9. Sikirić, S., Sikirić A., Vašiček, D. (2015) Lokalni proračun i programsko planiranje u funkciji financiranja projekata iz EU fondova. Fojnica: Zbornik referata 3. međunarodnog simpozija: "Priprema BH ekonomije za ulazak u EU" / Kumalić, I. - Tuzla : Edukativno-konzultantska kuća Finconsult d.o.o. Tuzla. Raspoloživo na: https://bib.irb.hr/datoteka/760130.FOJNICA_2015_Sikiric_Vasicek_Lokalni_proraun_i_programsko_planiranje.docx [pristupljeno 20.4.2023]
10. Službena stranica Osječko – baranjske županije. Raspoloživo na: <http://www.obz.hr/> [pristupljeno 21.4.2023]
11. Štefanović, N. (2021) Računovodstveno praćenje i analiza prihoda i rashoda na primjeru odabranog poduzeća. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet. Raspoloživo na: <https://dabar.srce.hr/islandora/object/efzg%3A7340>
12. Ujević, T. (2014). Rebalans državnog proračuna za 2014. godinu - pokušaj udovoljavanja "EDP" kriterijima. [Online] *Privredna kretanja i ekonomska politika*, 1(134), 72. Raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/file/185364> [pristupljeno 22.4.2023]
13. Zakon o proračunu. NN 144/2021, Raspoloživo na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2021_12_144_2457.html

14. Žager K., Tušek B., Vašiček V., Žager L. (2007) Osnove računovodstva: Računovodstvo za neračunovođe. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, str. 53

Popis tablica

Tablica 1 Usporedna analiza pet najvećih županija Republike Hrvatske	19
Tablica 2 Račun prihoda i rashoda Osječko-baranjske županije u razdoblju 2016. do 2020. (u tisućama kuna).....	21
Tablica 3 Funkcijska klasifikacija - rashodi raspoređeni za opće javne usluge (u tisućama kuna).....	22
Tablica 4 Funkcijska klasifikacija- rashodi raspoređeni za obranu (u tisućama kuna)	23
Tablica 5 Funkcijska klasifikacija - rashodi raspoređeni za javni red i sigurnost (u tisućama kuna).....	24
Tablica 6 Funkcijska klasifikacija - rashodi raspoređeni na ekonomske poslove (u tisućama kuna).....	25
Tablica 7 Funkcijska klasifikacija - rashodi raspoređeni za zaštitu okoliša (u tisućama kuna)	26
Tablica 8 Funkcijska klasifikacija - raspored troškova na usluge unaprjeđenja stanovanja i zajednice (u tisućama kuna)	27
Tablica 9 Funkcijska klasifikacija - raspored troškova za potrebe zdravstva (u tisućama kuna)	28
Tablica 10 Funkcijska klasifikacija - rashodi raspoređeni za potrebe rekreacije, kulture i religije (u tisućama kuna).....	29
Tablica 11 Funkcijska klasifikacija - rashodi raspodijeljeni za obrazovanje (u tisućama kuna)	30
Tablica 12 Funkcijska klasifikacija - rashodi raspodijeljeni za potrebe socijalne zaštite (u tisućama kuna).....	31
Tablica 13 Prikaz ukupnih prihoda proračuna - od poslovanja i od prodaje nefinancijske imovine (u tisućama kuna)	33
Tablica 14 Primitci od financijske imovine i zaduživanja (u tisućama kuna)	34
Tablica 15 Ukupni rashodi proračuna - rashodi od poslovanja i rashodi za nabavu nefinancijske imovine (u tisućama kuna).....	35
Tablica 16 Izdatci za financijsku imovinu i otplate zajmova (u tisućama kuna).....	36